

GEMEENTE BARENDRECHT

Gemeente Barendrecht

ARCHEOLOGIE IN BARENDRECHT

Colofon

We moeten weten waar we vandaan komen om te weten waar we naartoe gaan. Kennis van het verleden leidt tot een betere inschatting over de toekomst. Het bodemarchief van Barendrecht verschaft ons deze kennis en geeft daarmee een beeld van de ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de gemeente. Het is belangrijk dat het bodemarchief zoveel mogelijk in de onaangetaste context aanwezig blijft. Want alleen in die vorm kan het juist geïnterpreteerd worden en juiste informatie opleveren. Eenmaal verstoord en uit context is de wetenschappelijke waarde aangetast. Daarom is behoedzaam omgaan met het bodemarchief bij nieuwe ontwikkelingen belangrijk.

Gemeente Barendrecht in samenwerking met
Archeologie Rotterdam (BOOR)

Opmaak

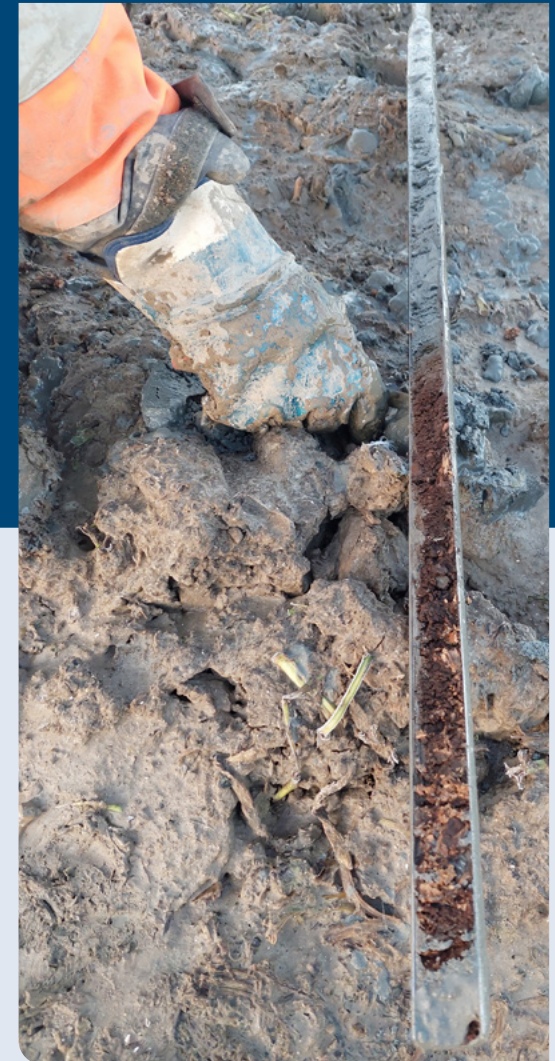
Buro Eigen, grafisch ontwerp

Foto's

Gemeente Barendrecht, Archeologie Rotterdam (BOOR)

Versie

Mei 2026

Met een grondboor worden boringen gedaan waarmee een bodemprofiel van het plangebied wordt gemaakt. De verschillende lagen van grondsoorten in het boormonsterprofiel geven informatie over de ontstaansgeschiedenis van het landschap)

Inhoudsopgave

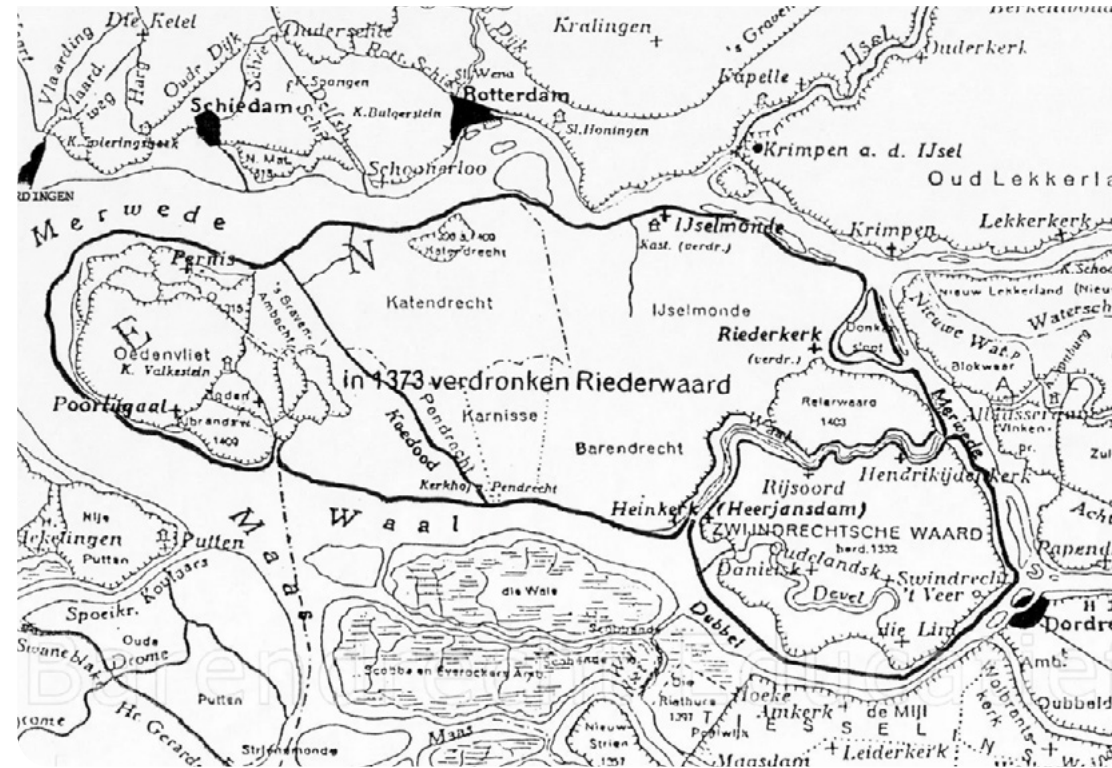
Fragment Middeleeuws aardewerk

1. Ontstaans- en bewoningsgeschiedenis	4
2. Wanneer is archeologisch onderzoek nodig?	8
3. Aandachtspunten bij het vaststellen van de onderzoeksplicht	10
4. Archeologie: een gefaseerd proces	11
5. Soorten archeologisch onderzoek	12
6. Plangebied en onderzoekslocatie	13
7. Programma van Eisen	14
8. Uitvoering van het onderzoek	14
9. Kosten van archeologie	15
10. Belangrijke informatiebronnen	16

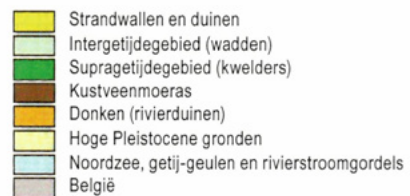
1. Ontstaans- en bewoningsgeschiedenis

De bewoningsgeschiedenis van Barendrecht gaat - op basis van de tot nu toe bekende archeologische gegevens - terug tot ongeveer 6.000 voor Christus. Het gaat om vindplaatsen uit de Nieuwe Steentijd. Ook uit latere perioden van de prehistorie - de Bronstijd en de IJzertijd - zijn bewoningssporen bekend, evenals uit de Romeinse tijd en de Middeleeuwen, waarvan tastbare resten, vaak gedetailleerd en verrassend goed geconserveerd, op veel plaatsen in de bodem van Barendrecht aanwezig zijn. Ook aan de jongere geschiedenis van de gemeente draagt informatie verkregen door archeologisch onderzoek bij. Denk bijvoorbeeld aan de bedijkingsgeschiedenis van IJsselmonde.

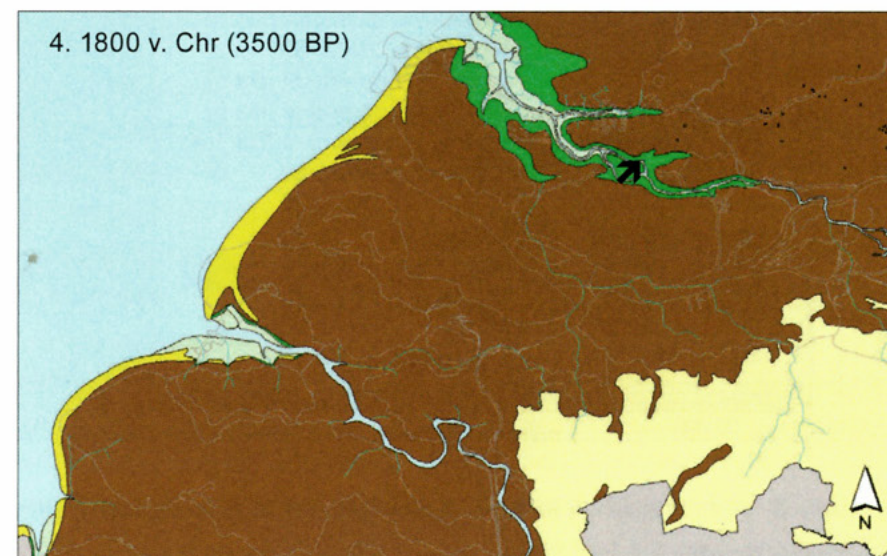
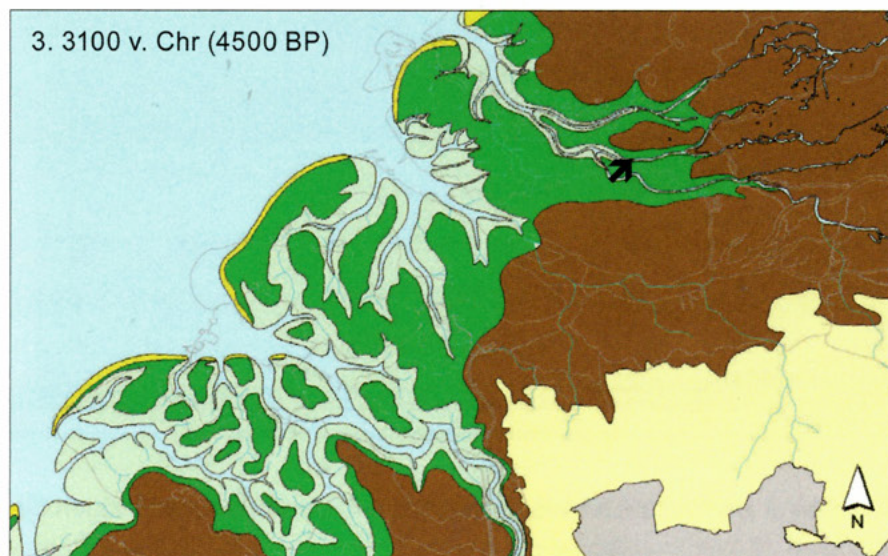
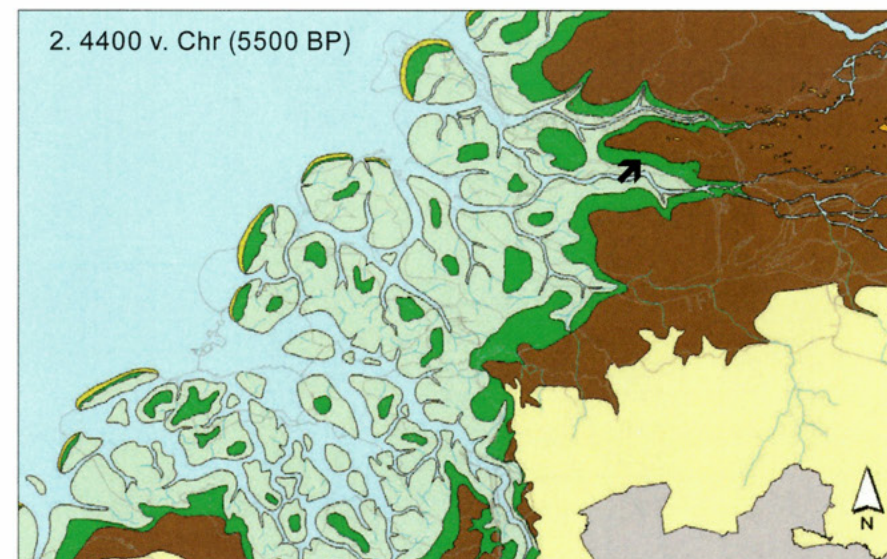
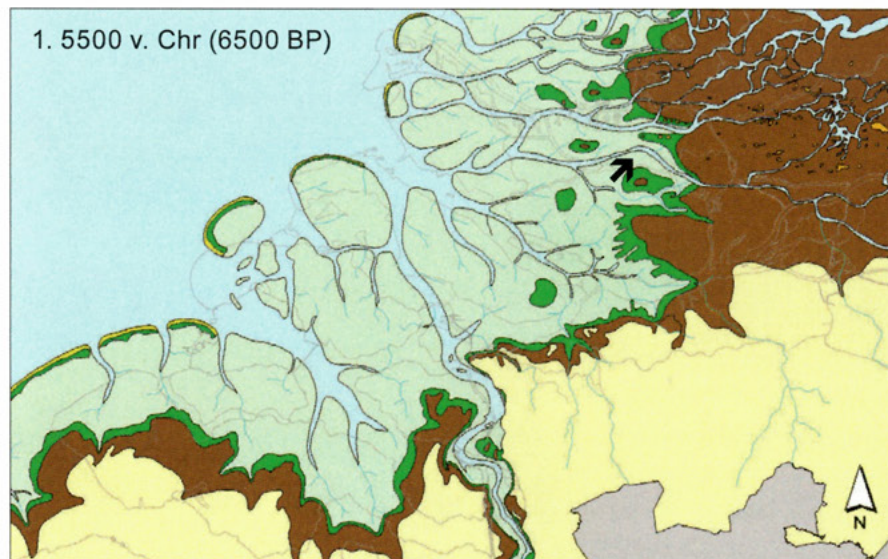
De bewoningsgeschiedenis van Barendrecht hangt nauw samen met de landschapontwikkeling van het West-Nederlandse kustgebied en dat van het Maasmondgebied in het bijzonder. De dynamische landschaps- en bewoningsgeschiedenis worden toegelicht in de tijdlijnen van figuur 1 en 2.

Kaart die de verdrongen polder Riederwaard verbeeldt. De polder bestond uit de ambachten IJsselmonde, Oost-Barendrecht, West-Barendrecht, Carnisse en Pendrecht.

Landschapsreconstructies Zuidwest-Nederland (naar Vos, Zeller en Moree, 2002); met een pijl is Barendrecht aangegeven.

Figuur 1: De ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van Barendrecht tot 1483.

Figuur 2: De ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van Barendrecht vanaf 1483 tot heden.

2. Wanneer is archeologisch onderzoek nodig?

Archeologisch onderzoek is, net als bijvoorbeeld milieukundig onderzoek of ecologisch onderzoek, vaak een verplicht onderdeel bij de aanvraag van een omgevingsvergunning. De eerste vraag die gesteld moet worden, is of in het kader van uw plannen een archeologische afweging gemaakt moet worden.

Of dat zo is, hangt af van verschillende factoren, zoals de ligging van het plangebied en de omvang en ontgravingsdiepte van de ontwikkeling. Op www.omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/ vindt u de 'Waarde - Archeologie' of de archeologische functie-aanduiding die voor uw plangebied geldt. Op basis daarvan wordt bepaald of onderzoek al dan niet noodzakelijk is.

Met de overgang naar de Omgevingswet is de wijze waarop de onderzoeksplicht wordt vastgesteld veranderd. In algemene zin geldt dat als er planologisch iets

verandert (bij BOPA of bij wijziging Omgevingsplan), de regels van de archeologische beleidskaart dienen te worden gevolgd. Bij een 'reguliere' omgevingsvergunning (OPA) is het Omgevingsplan leidend bij het vaststellen van de onderzoeksplicht.

De bestemmingsplannen zoals die er lagen voordat de Omgevingswet in werking trad, zijn opgenomen in het tijdelijke Omgevingsplan. Hierin is ook de bruidsschat opgenomen, een soort vangnet zodat er geen (rechts)vacuüm ontstaat. In de bruidsschat (hoofdstuk 22) staat m.b.t. archeologie een vrijstellingsgrens van 100 m² opgenomen. Als een regel uit de bruidsschat strijdig is met die uit bestaande ruimtelijke plannen prevaleert de laatste.

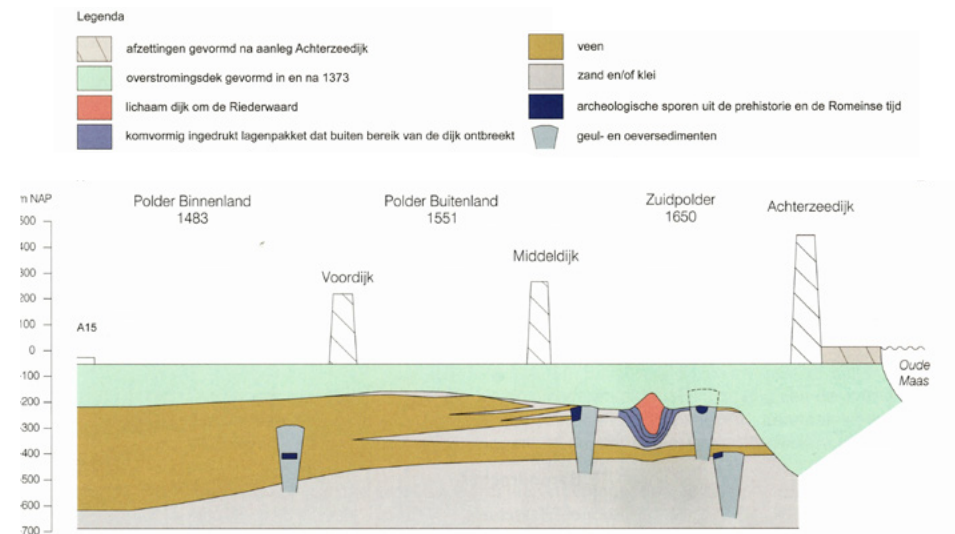

Als voor uw plannen archeologisch onderzoek nodig is, neem dan eerst contact op met de gemeente. De gemeente kan uitleggen welke stappen nodig zijn. Dit verschilt per locatie.

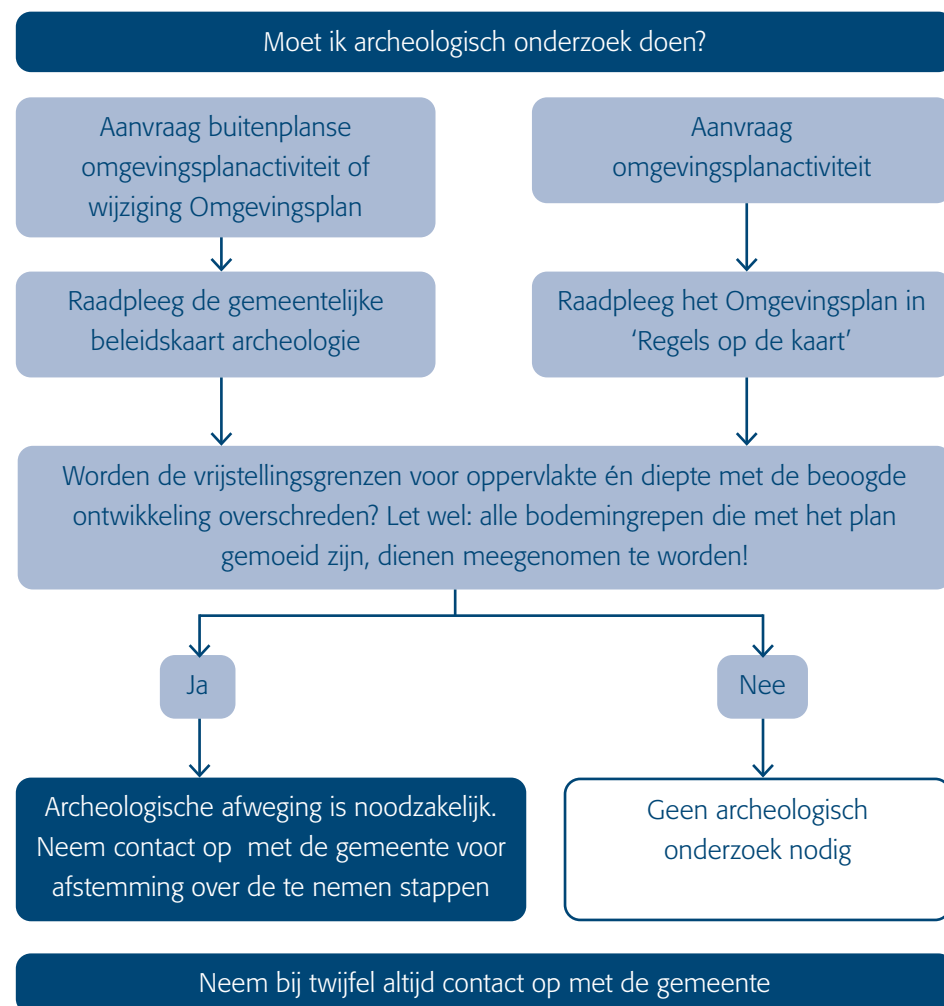
De gemeente Barendrecht krijgt advies van Archeologie Rotterdam (BOOR). BOOR bekijkt of extra archeologisch onderzoek nodig is.

Door dit vooraf af te stemmen, kunt u onnodige kosten voorkomen. Soms is extra onderzoek namelijk niet nodig en kan uw plan gewoon doorgaan.

Hieronder: Schematisch noord-zuidprofiel over het zuidelijk deel van IJsselmonde.

Aan de hand van onderstaand schema kunt u bepalen of een archeologische afweging in het kader van uw plannen noodzakelijk is:

Tijdens “gravend” archeologisch onderzoek worden alle aspecten van het bodemprofiel nauwkeurig vastgelegd.

3. Aandachtspunten bij het vaststellen van de onderzoeksplicht

Het kan zo zijn dat uw plangebied binnen verschillende archeologische beleidscategorieën valt (Waarde archeologie), bijvoorbeeld een deel heeft een hoge verwachting en een ander deel heeft een lage verwachting. Als dat zo is, gelden de regels van de zwaarste categorie voor het gehele plangebied.

De beleidscategorieën in Regels op de Kaart (Waarde archeologie) gelden alleen om te bepalen of archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Als een onderzoekstra-

ject eenmaal is ingezet, wordt op basis van de bevindingen bepaald wat verder nodig is. De vrijstellingsgrenzen in Regels op de Kaart zijn dan niet meer geldig.

Bij het bepalen of u boven de vrijstellingsgrenzen uitkomt worden alle delen meegerekend waar graafwerkzaamheden worden uitgevoerd. Dus bij het bouwen van een nieuwe woning, wordt niet alleen de bouwput, maar ook de kabel-/leidingsleuven, eventuele grondverbetering, de aanplant van bomen, etc. meegenomen.

De archeoloog wijst een veenlaag aan in het bodemprofiel bij het graven van een proefsleuf.

4. Archeologie: een gefaseerd proces

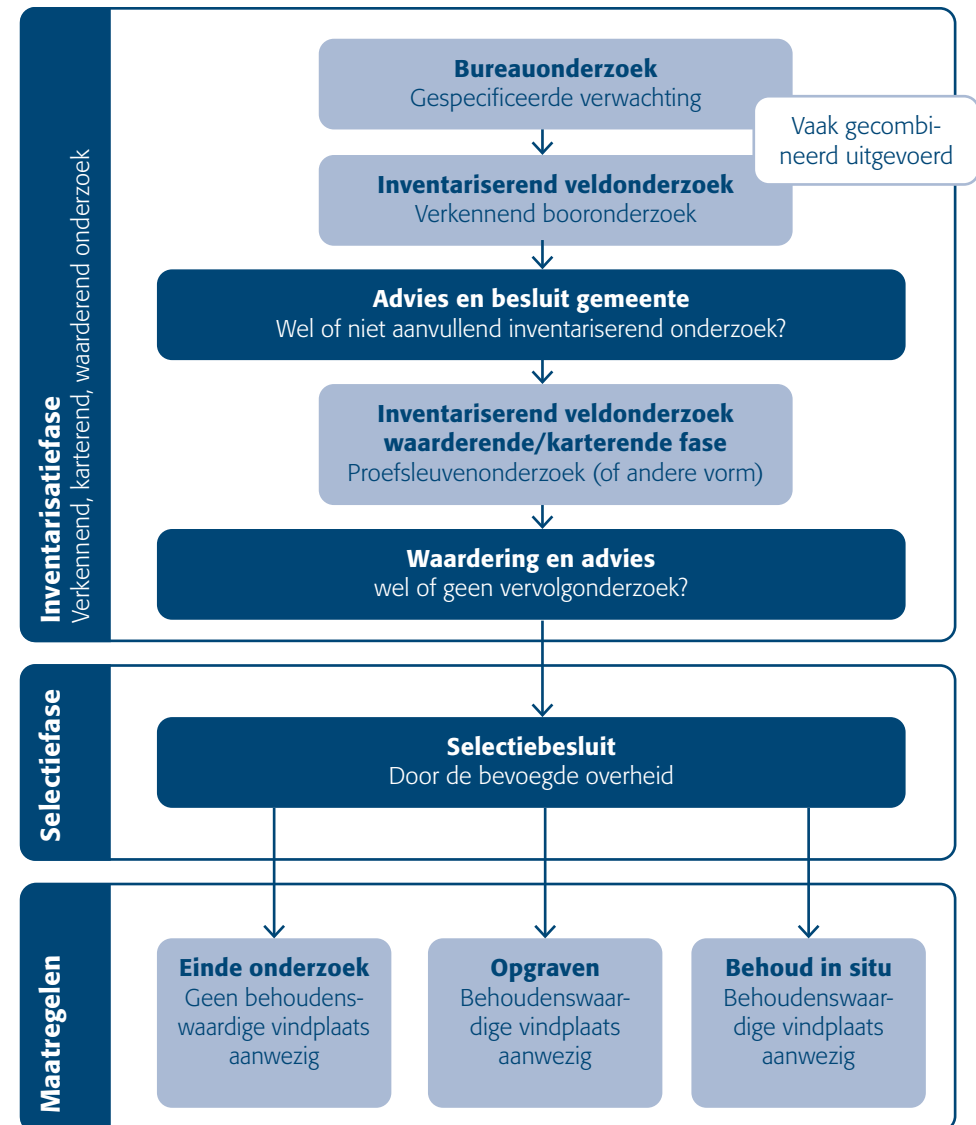
Als blijkt dat u inderdaad een archeologisch onderzoek moet laten uitvoeren, is meestal nog niet direct duidelijk welke stappen genomen zullen worden. Het archeologisch proces (ook wel AMZ-cyclus genoemd, AMZ = Archeologische Monumentenzorg) is namelijk een gefaseerd proces, waarbij op verschillende momenten de afweging wordt gemaakt of vervolgonderzoek nodig is.

De volgende fases worden onderscheiden:

- Inventarisatiefase
- Selectiefase
- Fase waarin maatregelen worden bepaald

In het schema is weergegeven welke stappen iedere fase omvat. Let wel, alleen de meest voorkomende stappen zijn opgenomen. Afhankelijk van de ligging van uw plangebied, de specifieke archeologische verwachting en de exacte plannen, kunnen andere vormen van onderzoek aan de orde zijn (bijv. veldkartering, geofysisch onderzoek of karterend booronderzoek). Ook kan het zijn dat bepaalde stappen kunnen worden overgeslagen. Ga altijd bij de gemeente na welke stappen voor u aan de orde zijn.

Iedere stap in het proces wordt afgesloten met een onderzoeksrapport. Dit rapport dient te worden getoetst en goedgekeurd door de bevoegde overheid (gemeente). Alleen een goedgekeurd rapport kan als bijlage bij de aanvraag voor de Omgevingsvergunning worden gevoegd.

5. Soorten archeologisch onderzoek

Archeologisch onderzoek in Nederland is gestructureerd in opeenvolgende fasen om resten te beschermen en te documenteren. Deze methoden bepalen of er archeologische waarden in de bodem aanwezig zijn, wat hun aard is en of ze behouden moeten blijven. In het kort omvatten de verschillende vormen van onderzoek het volgende:

- **Bureauonderzoek:** op basis van bestaande landschappelijke, historische en archeologische informatie wordt een gespecificeerde archeologische verwachting voor uw plangebied opgesteld. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van bodemkaarten, oude kaarten, evt. bouwdossiers, archeologisch onderzoek in de omgeving, etc.
- **Verkennd booronderzoek:** aan de hand van (meestal handmatige) grondbooringen wordt de bodemopbouw in het plangebied in kaart gebracht. Op deze manier wordt de gespecificeerde archeologische verwachting uit het bureauonderzoek getoetst (en evt. bijgesteld).
- **Proefsleuvenonderzoek:** gravend onderzoek waarbij verspreid over het plangebied sleuven worden aangelegd om eventueel aanwezige archeologische vindplaatsen in kaart te brengen. Vaak wordt hierbij ca. 8-10% van het terrein onderzocht.
- **Opgraving:** Als uit het proefsleuvenonderzoek blijkt dat binnen het plangebied een of meer vindplaatsen aanwezig zijn, kan besloten worden om deze op te graven. Bij een opgraving wordt een vindplaats (binnen de grenzen van het te verstoren gebied) vlakdekkend opgegraven. Dit is de laatste stap van het archeologisch proces.
- **Behoud in situ:** De plannen worden zodanig ingevuld dat de aanwezige archeologische vindplaats(en) niet worden geschaad door de ontwikkeling. Uitgangspunt hierbij is duurzaam behoud in de bodem: de vindplaats mag niet in kwaliteit achteruitgaan.

Aardewerk kan (1275-1325).

Pelgrimsinsigne (1275-1325).

Zandstenen vijzel (14e eeuw).

6. Plangebied en onderzoekslocatie

Voor de uitvoering van het onderzoek, wordt een onderscheid gemaakt tussen plangebied en onderzoekslocatie. Het plangebied omvat het volledige te ontwikkelen gebied. De onderzoekslocatie betreft het deel van het plangebied waarvoor archeologisch onderzoek aan de orde is. Hierbij geldt:

- Bij het bureau- en verkennend booronderzoek is de onderzoekslocatie gelijk aan het plangebied. Door het hele plangebied mee te nemen, ontstaat een integraal beeld. Voordeel hiervan is dat, als blijkt dat geen vervolgonderzoek nodig is, het plangebied in zijn geheel kan worden vrijgegeven. Deze vrijgave geldt voor de geplande ontwikkeling. Toekomstige nieuwe ontwikkelingen zullen opnieuw getoetst worden (bij overschrijding van de marges).
- Bij eventuele vervolgstappen (proefsleuvenonderzoek, evt. opgraving) kan de onderzoekslocatie beperkt worden tot de te verstoren delen van het plangebied. Houd er wel rekening mee dat de niet-onderzochte delen van het plangebied in dat geval hun 'waarde - archeologie' behouden. Mocht u daar in de toekomst toch graafwerkzaamheden willen uitvoeren, dient daar alsnog archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd.

Een proefsleuf op een onderzoekslocatie in de Zuidpolder

7. Programma van Eisen

Voor alle vormen van borend- en gravend onderzoek (dus boringen, proefsleuven en opgravingen) dient voor de uitvoering een Programma van Eisen (PvE) te worden opgesteld. Dit is een wettelijke verplichting. In een PvE wordt omschreven aan welke eisen het onderzoek moet voldoen. Er staat in wat het doel van het onderzoek is, welke onderzoeksvragen dienen te worden beantwoord, hoe met de aangetroffen resten moet worden omgegaan en hoe de uitwerking moet worden aangepakt.

De gemeente Barendrecht adviseert om het PvE (via de gemeente) door BOOR te laten opstellen. Archeologische onderzoeksbureaus kunnen ook een PvE voor u opstellen. Echter, voordat een archeologisch onderzoek kan starten, dient het PvE getoetst en goedgekeurd te worden door de bevoegde overheid. (waarvoor BOOR om advies gevraagd wordt). Zonder goedgekeurd PvE kan het onderzoek niet starten.

8. Uitvoering van het onderzoek

Voor de uitvoering van archeologisch onderzoek dient u zelf een archeologisch onderzoeksbureau in de arm te nemen. Archeologisch onderzoek mag niet door iedereen worden uitgevoerd; de uitvoerende partij dient te beschikken over een certificaat voor de betreffende werkzaamheden. Op de website van SIKB (<https://www.sikb.nl/archeologie/>) kunt u nagaan welke bedrijven gecertificeerd zijn voor het onderzoek dat u wilt laten uitvoeren.

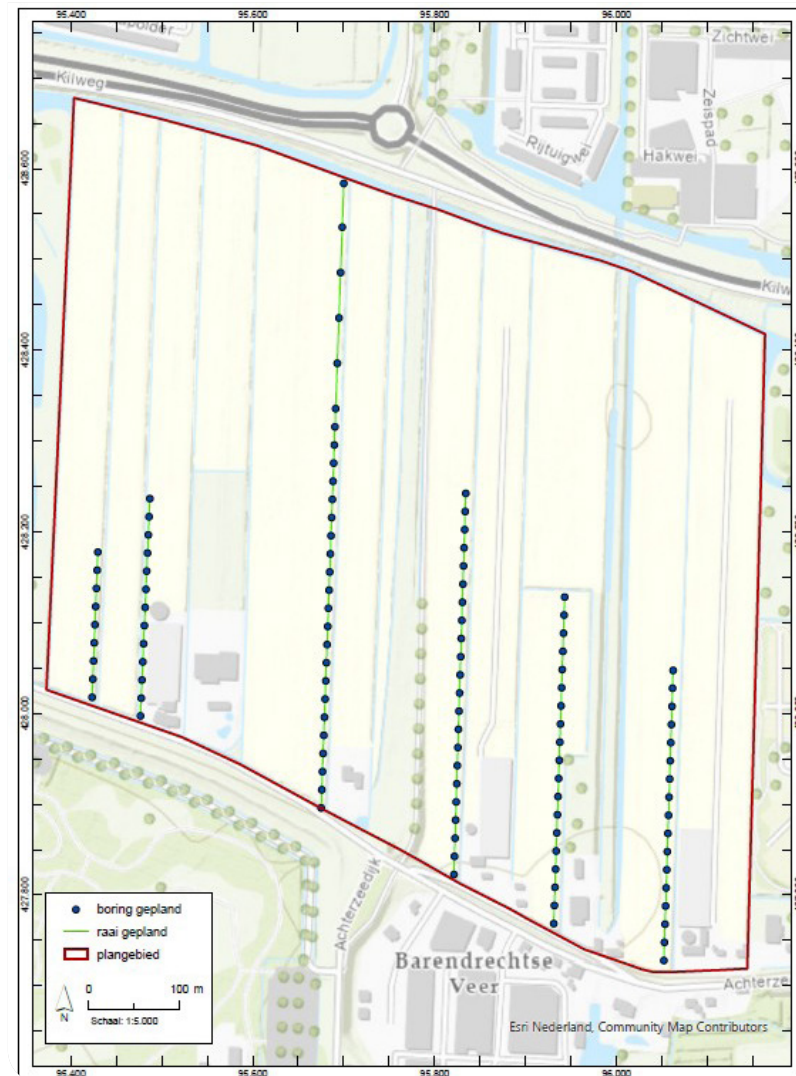

Het graven van een proefsleuf is een vorm van inventariserend veldonderzoek waarmee de aanwezigheid, aard, datering en conditie van archeologische resten in de bodem vastgesteld wordt.

9. Kosten van archeologie

De kosten voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek kunnen sterk uiteenlopen en zijn op voorhand vaak niet goed in te schatten. We weten immers niet wat er in de grond zit en daarmee weten we ook niet welke stappen in het archeologisch proces gezet moeten worden. Het maakt nogal een verschil of een plangebied na het bureau-/booronderzoek kan worden vrijgegeven, of dat het plangebied daadwerkelijk moet worden opgegraven. En als er dan een vindplaats wordt aangetroffen, zijn de kosten ook afhankelijk van wat voor vindplaats het is. Het onderzoeken van een steentijdvindplaats met vuursteenfragmenten is bijvoorbeeld aanzienlijk bewerkelijker (en daarmee duurder) dan het onderzoeken van een vindplaats met grondsporen uit de ijzertijd. Tijdens het onderzoek is bovendien vaak sprake van variabele kosten voor bijvoorbeeld het onderzoeken van grondmonsters (botanische monsters, pollenmonsters, koolstofdateringsmonsters, etc.). Stem dit vooraf goed af met het bureau dat het onderzoek gaat uitvoeren, zodat u in ieder geval een globaal idee heeft van de kosten.

Naast kosten voor het onderzoek zelf, betaalt u legeskosten aan de gemeente voor de plantoets/vergunningstoets, beoordeling van rapportages en het opstellen van PvE's. Voor de hoogte hiervan kunt u contact opnemen met de gemeente.

Voorbeeld van een boorpuntenkaart van een deel van de Zuidpolder.

10. Belangrijke informatiebronnen

De gemeente Barendrecht heeft in 2009 een archeologienota en bijbehorende archeologische waarden- en kenmerkenkaart vastgesteld. Er is voor maar ook na die tijd al veel archeologisch onderzoek gedaan in Barendrecht. Via onderstaande links kom je daar meer over te weten. Let op: deze bronnen zijn alleen voor informatie-doelinden geschikt en zijn niet bedoeld om eigen conclusies te trekken over de noodzaak voor archeologisch onderzoek.

- [Archeologienota Barendrecht](#) (archeologische waarden- en kenmerkenkaart is via de afdeling vergunningen (vth@barendrecht.nl) op te vragen)
- gepubliceerde onderzoeken van BOOR: <https://archaeology.datastations.nl/>
- alle vindplaatsen in Barendrecht op een kaart: <https://www.barendrecht.nl/archeologie>
- [atlas cultuurhistorie van de provincie Zuid-Holland](#)
- meer weten over hoe je rekening kan houden met archeologie in je bouwplannen: [Publicatie handreiking archeologievriendelijk bouwen](#)
- zoeken naar gecertificeerde uitvoerders van archeologische werkzaamheden: <https://www.sikb.nl/archeologie/certificeren-en-registratie/certificaathouders>
- bekijk hier de vondsten in Barendrecht die in het depot van de provincie Zuid-Holland worden bewaard: <https://archeologie.zuid-holland.nl/collectie>

Opgraving van een oude boerderij (projectnaam de Slikmus) in 1979 toen park Buitenoord werd aangelegd.

Er werden tijdens de opgraving van "de Slikmus" onder andere veel borden, kommen en oorkommen gevonden.

Bezoekadres:

Binnenhof 1
2991 AA Barendrecht

www.barendrecht.nl

☎ 14 0180

📞 06 – 46 98 63 26

🌐 [gemeente-barendrecht](#)

📘 [gemeentebarendrecht](#)

✂ [@BARENDRECHTzh](#)

